

PROGRAMA núm. 9

“dos simfonistes implicats amb la seva pàtria”

J. SIBELIUS

L. van BEETHOVEN

JOSB *Passió per la música*

JOVE ORQUESTRA SIMFÒNICA DE BARCELONA

I^a PART

J. SIBELIUS

J. SIBELIUS – Finlàndia, Op. 26 (1899-1900)

(n. 8 desembre de 1865, Hämeenlinna / m. 20 setembre de 1957, Järvenpää, Finlàndia)

Instrumentació: 2 flautes, 2 oboes, 2 clarinets, 2 fagots, 4 trompes, 3 trompetes, 3 trombons, tuba, timbals, percussió i cordes.

Durada: aprox. 8 minuts.

Estrena: 2 juliol 1900, a Hèlsinki Intèrprets Societat Filharmònica de Hèlsinki dirigits pel mestre Robert Kajanus.

Preludium: Errant (ma non troppo)

Tableau 1: La cançó de Väinämöinen

Tableau 2: Els finlandesos són batejats pel bisbe Henry

Tableau 3: Escena de la cort del Duc Johann

Tableau 4: Els finlandesos en la Guerra dels Trenta Anys

Tableau 5: La gran hostilitat

Tableau 6: Finlàndia es desperta

Suècia i Finlàndia van renunciar a formar part de l'imperi rus el 1809, quan es van convertir en un ducat autònom, amb un control significatiu sobre els seus propis assumptes. A partir de 1870, però, Rússia va començar gradualment a rescindir els privilegis i l'autonomia de Finlàndia. La repressió russa va despertar forts sentiments nacionalistes i va iniciar un renaixement de la llengua finlandesa. Jean Sibelius va néixer en aquest context de l'aparició d'un nou nacionalisme i el 1876 es va inscriure en una escola primària per a ensenyar la gramàtica finlandesa. Sibelius no va ser un nen prodigi. Va començar els seus estudis musicals a l'edat de nou anys inicialment tocant el piano, però com que no li agradà massa l'instrument, més endavant, concretament a l'edat de 14 anys, es va decidir pel violí. Tot i que als 10 anys ja havia fet alguns intents dins el món de la composició, la seva major vocació i ambició era esdevenir un concertista de violí. Finalment ja més endavant, es decantaria definitivament per a la composició. No deixa de ser curiós que al final de la seva vida reconegués que se'n penedia de no haver seguit la carrera de violinista. El primer èxit de Sibelius com a compositor va arribar l'any 1892 amb un poema simfònic nacionalista titulat *Kullervo*, Op.7, que va ser estrenat amb gran èxit, tot i que mai més es va tornar a interpretar en vida de l'autor. Durant els sis anys següents va compondre nombrosos poemes simfònics i d'altres obres vocals, majoritàriament basades en l'epopeia nacional finlandesa, especialment en el llibre *Kalevala*, el poema èpic de l'era romàntica escrit pel filòleg Elias Lönnrot a partir de la tradició popular finesa del segle XIX que enalteix

l'èpica nacional de Finlàndia i pretén inspirar el desvetllament nacional del país. En agraïment a la seva implicació nacional el govern finlandès li va donar, l'any 1897, una pensió de per vida amb la finalitat que pogués compondre sense perturbacions ni distraccions. Finlàndia va declarar la seva independència de Rússia l'any 1917, essent reconeguda oficialment la seva autonomia l'octubre de 1920. Al febrer de 1899, el governador Imperial de Rússia va publicar el famós "Manifest de Febrer", dissenyat per reduir l'autonomia de Finlàndia i facilitar la seva "russificació". Entre altres restriccions, va imposar una estricta censura i va obligar el tancament de molts diaris de l'època. Per tal de donar suport al personal acomiadat es va organitzar a la ciutat de Hèlsinki un festival cultural de tres dies per recaptar fons per al Fons de Pensions de la premsa. Sibelius va proporcionar la música per a la gran final en forma d'un dramàtic espectacle de set quadres que representen els episodis de la història de Finlàndia que va culminar en un himne patriòtic titulat "Finlàndia es desperta". Un any més tard, amb algunes modificacions, Sibelius el va refer com a poema de aire independent, Finlàndia. Amb la seva potent secció inicial i els himnes que s'hi van inserir, es va convertir en el símbol del nacionalisme finlandès. Abans de 1917, per tal d'evadir la censura russa, va haver de canviar-li el títol i va emprar l'eufemisme "Impromptu". Durant els següents vint-i-sis anys Sibelius va compondre les seves simfonies i els poemes musicals que el van fer famosos. L'any 1926, assetjat per una combinació de trastorn bipolar i agreujat per l'alcoholisme, va deixar de compondre, tot aïllant-se en si mateix a casa seva, al costat dels bells boscos finlandesos que havia descrit amb tanta eficàcia a través de la música. Va morir 31 anys després.

II^a PART

L. van BEETHOVEN

L. v. BEETHOVEN – Simfonia núm. 4, Op. 60, en si^b major (1806)

(n. 17 desembre de 1770, Bonn / m. 26 març de 1827, Viena)

Instrumentació: 1 flauta, 2 oboès, 2 clarinets, 2 fagots, 2 trompes, 2 trompetes, timbals, cordes.

Durada: aprox. 30 minuts.

Estrena: el mes de Març del 1807 al Palais Lobkowitz de Viena, orquestra dirigida pel mateix compositor.

Dedicada: comte Franz von Oppersdorff

- I. Adagio – Allegro Vivace
- II. Adagio
- III. Allegro Vivace
- IV. Allegro ma non troppo

La Quarta Simfonia de Beethoven és una obra mestra. Alguns diuen que les simfonies de Beethoven de nombre senar són majestuosos, mentre que les parells són més tranquil·les. Aquest és el cas especial de la Simfonia núm. 4, que contrasta amb la immensitat de la Tercera i l'esperit tràgic de la Cinquena. Robert Schumann va dir que aquesta obra era «una esvelta donzella grega entre dues deesses del nord». La Quarta Simfonia no és en absolut un descans del guerrer. Igual que les simfonies "imparells", sorgeix d'un vigor constructiu poderós, i està tota ella travada per motius i cèl·lules rítmiques que ens parlen d'un mestre en l'art del desenvolupament. Exigeix de l'orquestra un virtuosisme implacable, i els matisos de agògica i dinàmica no són només expressius, sinó funcionals i arquitectònics. En resum, és un objecte sonor precís i contundent que recull dels vells bons temps la claredat i la gràcia i dels nous una gran quantitat de recursos tècnics abans desconeguts o no prou explotats.

El primer moviment, L'*Adagio - Allegro Vivace* té la forma sonata. La part de l'adagio, que serveix com a introducció, crea una atmosfera misteriosa i reservada, un prodigi de misteri sense aclaparaments, sense confessions personals. Tanmateix, una vegada que comença l'*Allegro Vivace*, tot es transforma ràpidament en vigor i alegria. El moviment és molt rítmic, i en la recapitulació abreujada el moviment acaba amb una florida coda. La saviesa modulatòria, el perfecte joc de timbres, la sensació de marxa inexorable cap a davant no tenen més parangó que en obres de cambra molt posteriors. Aquest mateix regust pel color tímbric torna a aparèixer al llarg de tota l'obra: l'exposició del segon tema en el primer moviment a càrrec de la fusta, i el deliciós canó entre el clarinet i el fagot poc després són encomiables.

Especialment bonic és el "*Adagio*" central, també en forma sonata. Es tracta d'una melodia tranquil·la i preciosista i dóna una atmosfera lírica a tot el moviment, en un clima elegant i sublim. La melodia apareix a la secció dels violins primers, mentre que el segon tema apareix en els clarinets. Aquesta "*cançó impertorbable de pura harmonia*" com va dir Berlioz, a cavall entre el ritme precís i el cantabile melodiós, d'una fondària expressiva poques vegades igualada. L'equilibri entre construcció i lirisme, entre el "savi" i el "cordial", entre la raó i sentiment és potser la seva qualitat més portentosa.

El tercer moviment, el "*Menuetto*" "*Allegro molto e vivace*" és originalíssim, i de "*Minuetto*" no en té res, és un "*Scherzo*". Tot el moviment és divertit, lliure i enèrgic. Els vint primers compassos del primer episodi, amb aquestes misterioses alternatives entre la fusta (ascendents) i la corda (descendents), entre el vigor ternari del començament i els no menys vigorosos canvis rítmics del final és una cosa que, ben interpretat, no s'oblida mai. Com el desenvolupament de la idea no li va al darrere i el trio és encantador, no ens importa tornar i tornar sobre ells en una espècie de moviment perpetu que malauradament s'acaba.

Finalment, el darrer moviment, l'*Allegro ma non troppo*, també té la forma sonata, amb un tempo ràpid, aquest moviment porta la celebració i l'atmosfera alegre a un nivell elevat. Tot plegat és encara més directe, més exultant, bon toc de pedra per a l'orquestra simfònica més completa que s'havia donat fins llavors (1807). Victoriós sense sotmetre, gustosament líric enmig d'una tempesta de semicorxeres que amb prou feines descansen, ens permet arribar al final amb moltíssim vigor i una felicitat extrema que continua fins a la coda final.